

STANKA URAZA:

SLOVENSKE
PESMI

I.

u

4/27

3 -

STANKA VRAZA SLOVENSKE PESMI.

Priredil
Dr. FRAN MOHORIČ.

1.

Založil: Vrazov rod.
Tiskala brata Rumpreta v Krškem.

1926.

Pustili so zaklad ležati,
Za njim žaluje rodna mati,
Le radovednost kdo je pasel,
Nobeden poslu ni dorasel,

D 58363

S-14.817-N
2.7.1944

PRISPEVKI H KRANJSKI ČBELICI.

Žalostnica.

(V Radgoni 12. 4. 1835.)

Vsa nedolžna, mlada, prosta,
Kot, če solnce ni sipalo
Vanj še sulic, rožin cvet,
Kot metulj izlevljen zalo
Gane krilca v ran polet, —
Ti si muk mi dala dosta,
Čutim v čas jih dolgih let.

Muke srcu dala dosta:
Zdaj je vrelo, zdaj je stalo
In medlevalo kajkrat;
Ustna pela tvojo hvalo,
Nektar ni jim bila dat:
Tvoja šega lepa prosta,
Misel vsaka njen je svat.

Tvoja šega, lepa, prosta —
Bila res je, ali senja?
Proč je, proč, na veke proč,
Slaba le je nje še tenja,
Skrila zarja se je v noč:
To mi dalo muke dosta,
Da je v cvetju cvet že mroč.

To mi dalo muke dosta,
Da ni vtrgala smrt niti
Prej ko burja zgodnja cvet,
Smela z božjih čaš bi piti,
V raj prinesla čist polet:
Varh bi tam mi bila prosta
Vse do konca večnih let.

Prijateljema na ptujem.

Sta v mislih mi, ko so mi misli vlastne;¹⁾
In sta mi, kar razpetje puščavniku,
Kar velblod v morju peska je potníku,
Golobu kar oko golobke strastne;

Kar ranjencu za vse so rane rastne —
Hladila, — ljube kip kar ljubezníku,
Kar vetrec cvetu je, in kar jetniku
Prijateljice v ječi misli lastne.

Še pomnita, ko zvesta smo trojica²⁾
V prostosti rajali v slovenskem zraki,
Prepolna vlasti srca nam in lica?

Kje sta dušici? Oh blodimo, gorje!
V različnih krajih ko tri ladje v tlaki,
Ki jih ločilo zburkano je morje!

¹⁾ domovinske, — vlast. ²⁾ Miklošič, Trstenjak,
Vraz.

Ples.

Metulj nad cvetjem prelepo prheče,
Prešerna noga jedva se ga tekne,
Koj spet jo z zlatim trupom vred odmekne
Ter v zrak kot robec pisan odmigeče.

Pih s pajčolanom prelepó trepeče,
Ko rado dekle ga od lic premekne,
Ob pihu se napne in spet se vklekne,
Krasnejša ona, če na raj priteče.

Ne vidiš nje plesalca, tal, ne hiže,
Le njeno glavico in urni nogi,
Ter nadrinjak, ki ga srce podiže.

Kak se vrti, pogled za njo se skuša,
In vsaka misel se razpleta v krogi,
Da slednjič več ne vem, kam mi je duša.

Ločenec.

Let dolgih, dekle, dvojka je pretekla,
Nestorove bi se mi dobe zdele,
Da ne bi lasje, lici mladi cvele,
Ter gladka brada mlajšega me rekla.

Po mene pridi sred svetnosti pekla,
Kamor premoč vezi, na vid debele,
Jetnika me iz zvoljene dežele,
Čeprav sem branil se, je sem odvlekla.

Kje si mi ti? Krog mene so device,
A jaz ko drug Odisej le kraj brega
Obračam proti jugu s srcem lice.

Domači dim dozreti vid ne sega,
Še v mramor se spremenil bom na klopi,
Zroč vedno le po svoji Penelopi.

Zadnje slovo.

(25. 4. 1835 v Ilovcih.)

(Tem vestém — naj vsem verjamem?
Naj je res, kar vse mi praviš?
Naj za res besedo vzamem:
„Z drugim mene zapostaviš?“)

Ki v njem zdaj živiva, vreme,
Brž se bo zakrilo v mrake;
Pop ti djal pelinca seme
V srce, — škoda duše take!

Proč so sladki vsi prilizki,
Zreti več ne boš me smela,
Sinka k prsim bodo stiski,
Z mlekom kradel kras bo tela.

Čuj! — ker boš prezgodaj sama,
Zgodaj minejo me časi:
Skleni k sebi me z rokama,
Trikrat vij krog mene lasi!

PREPORODNICE

Oko naj ti gledam v óko,
Naj na srcu srce vpije,
Ogenj naj, ki spi globoko,
Ustna z usnicoy prelije!

Ta dovolj bo že mi vžitek,
Kratek vžitek! in ž njim — srečno!
Mene sprejme naj počitek,
Ki me v last premakne večno!

Ko bom v smrti že na blanj
Ležal bled, — in spêt z rokama,
Če le mal ti v svetni sanji
Vžitek bil, ga zbudi nama!

Z lica pajčolan mi zgrni,
Nič ne boj se ustne modre!
Ustam usta spet povrni,
Koj boš oživela odre!

Zbegnila bo smrt splašena,
Ogne se kreposti hudo,
Dokler boš kraj me, ljubljena,
Smrt ne dene me pod grudo!

Pesmičke v narodnem duhu.

1. Prelja.

Brni, brni kolovrat!
Naj si predem kodelj sklad!
Glasi pesem se glasno,
Ljubega prizovem z njo!

Pride ljubček, zadaj skrit,
Ljubi usta, vtrga nit,
Perutnico snemala,
Ljubega objemala.

PREPORODNICE.

Božanstvenje.

(Apotheosis.)

(Iz: Slavi dcera. Kres 1883/43.)

Tam oko moje božji vrt zagleda, —
Ograjeno za rože lepo polje,
Stražar priteče, ključ da s hitre volje,
Odprem in brž od groze vsa sem bleđa.

Zakaj — vsa mesta vidim, polna reda,
Potrebnih vencev in stolic do volje,
A ni ljudi, ki treba jih najbolje,
Oj čuda! Kaj to? Vpraša se beseda.

In list motrim, list pisan v lepem stani,
Na list ime postavljeno je bilo
Dežel — Silezko, Štajar, Gorotani.

A žal! od tod nobena duša zvesta
Ni prišla še na Slave matke krilo,
Na davno že pripravljena jim mesta.

Jan Kolar.

(Pevcu : Slave dcera —

Janu Kolarju odgovor).

Slovanski prerok, naroda vzkresitelj !
Kako slavil bi tvoja usta vneta ?
Z njih med in mleko zvira, usta sveta
Naziva vsak jih matere čestitelj.

Govoril z gromom rodu zakonitelj,
V puščavi z njim je vežbal trde brate,
Če pevca z njim sijonske strune zlate
Spojijo se, to tvoj je glas spasitelj!

Ko pesem tvoja Tatre razhrumela,
V Slovenskih ji Goricah jek je čuti,
Kjer veščna moje uho v čar je dela.

Dolžan sem pol ti duše, kaj naj k časti,
Ti dam, nevreden čevljev ti sezuti,
V obet zvun srca na oltarek Vlasti.

Zvončki.

(15 II. 1835.)

1

Brat, žlahtnim žilam tvojim je pobuda:
Zaslugam lepim cesta je široka,
Če domu služiti ti je odloka,
Ne bo življenja ti požrla gruda.

Z močjoj vsoj brani narodnost, brez truda
Naj nam ne zgine, ko obraz, ki roka
Prostaka ga zamaže, ter mu poka
Po licih lepih dež in toča huda.

Sej v krilo naroda imena seme,
In čvrst bo cvet doklil — bršlinka prava,
Da let ne bo zadušilo ga pleme.

A predno je privel v zatoke barko,
Kjer ga objame blaga mati slava,
Po spakah muči kraljevič se Marko.

Vas, zvončki, — sle.. poženem od veselja,
Med brate bratske ponesite glase!
Kar, se rodeč iz čutov, v nadrah zrasede,
Zdaj nosi me v nebó, zdaj v pekel pelja.

Sinov, pradedov davnih iz naselja —
Kakšna je dev radost pojočih krase!
Njih lica stid, nedolžnost kiti pase, —
Vse njim glasite, kar je src povelja!

Evropa moška leta je dorasla
In krepka njej je hrana, kar ji treba,
Modrost učé jo ne le očenaša.

Naš polk ostal je gingav rod brez masla,
Brez črstveca mu skleda je, brez hleba,
Pše se mu v usta zgolj le mlečna kaša.

3.

Pre... pero ti preostro brez poštenja,
Brez srama duh, — hte dražiti me z bajem,
Kot pes ogrski potniku vse z lajem
Preti, če že ne vzame mu življenja.

Nehal li s perom bi, da graja jenja?
Ne! zvonček še naván, — le s koračajem
Naprej! in to še nesi bratcem s krajem,
Naj odemi se jim pravice senja!

Le vi ste vzrok: V kosmate se kožuhe
Lopuh lovi, od njih se rad ne loči,
A bele, gladke se ne prime rjuhe.

Moj glas slušajte, ne bodite gluhi:
Če slečete kožuh norij, ni moči
Prijeti gladke kože se lopuhi.

4.

Gori srce mi — kakor plamen parem,
Če v slamo pade iskra, — kvišku švigne,
Do neba s srcem vnet se duh mi vzdigne,
Solzán na zemlji neha težki jarem.

Položila priroda iskro žarem
Je majhnim v nadra, à kot oko migne,
Jo vname vso z jezikom, ki vse prigne,
Kot čedar tlečo gobo v listji starem.

Oj sveti ogenj! Kam še boš me vodil?
Naj najdem tu kraj matere počitek,
K nji sem priklenjen, z doma me ne diži!

Z menoj bo mahal piš, me bo pogodil
Tresk šestih pušk! Če tak končaš svoj žitek,
Ni sram te? Ne! I Bog je vmrl na križi!

5.

(Pali smo).

O Samo, Varuh, Godomer, Privina,
Vi v temni noči zvezdice bliskave!
Da znam, kje v prsti so vam svete glave,
Tja zval Slovenje vsakega bi sina.

Tam ljubil prah bi rodnega spomina
Od bregov cvetnih Drave, Mure, Save,
Da spomnijo se vaše davne slave,
Da spet se vskresi hvala materina!

Srce se vtiši! To je prazna nada;
Že deco mačeha je prestvarila,
Celó na grobih mater zaničuje.

Do rajskih miz, da se je doglasila
Revnóst, — je srd bogov. — In plače Lada,
Zakriva Živa se, — Perun pa strele kuje.

Slovenska brez sinóv je vboga mati,
 Nadloga njena večja je Niobne,
 Rodila sine sebi si podobne,
 Po njej ne dajo srca si ravnati.

Prav trikrat, stokrat sram vas bodi brati!
 O materi reči golčite zlobne,
 Le tujstvo zvečete na kamne grobne,
 Vam vdolbe vnuk: Bilí so Herostrati!

Drugačno davnost hranila je pleme,
 Ki dvignilo za čast se materino,
 Avarov je odvrгло jarma breme.

Tja zríte! — Taki bili so očaki,
 Njih trud je slaven in pri njih spominu
 Vprašajte se: Kje vnuki smo enaki?

Oziram se po skalnatem grobeni,
 Ime mu dale so očine slavne,
 Že trudno se nad gore srebroglavne
 Naklanja solnce v zarji pozlačeni.

Ko zrem na polje, marni v njem Sloveni
 Očaki nam so ruli loge davne
 In pušče pretvorili v njive ravne, —
 Srd v srci domoljub budi se meni.

Krog razprostrta je obilja rjuha,
 Bogato zlatovalno klasje kruha,
 Na gor korenu trsa sadek dragi.

To raj je zemski, a brez rajskih dnevov,
 Vse nemo, ni nekdanjih hvalospevov,
 Pregnali angele so slavne — vragi.

Odrodilcem.

1.

Sirota vboga rod je naš kot vdove —
Brez sredstev vseh, ko so jim vmrli možje,
Živè, če z milosti da kdo jim božje
Drobtinco kruhca ali jest jih zove.

Ves dan se trudi, zmučen gre pod krove
Sloven, strahovljen večno za podnožje,
Kar strel Peruna strto je orožje,
Kar s Svetovidom je porušen Prove.

Kdo kriv je, da mu v solzah kruh se mesi,
Zvun njih, ki lok izvili Radegasti,
V podobi angelskoj vsi sami besi?

Skrivili stare dedov vere roko,
V lastnosti so kristjanstva v naši vlasti,
Rod gnali v križeve le muke stoko.

(Vse dobe vas se bodo sramovale,
Bedaštva in krivice vi oklopi,
Vi mlake, ki ste dece nam potopi,
Pest, ki pravico nam drži za žvale.

Vi vsi ljudje od rodne, vražje hvale,
Vi naši krmljenci, žolniri, klopi,
Edina ste sramota vsej Evropi,
Ribrajtarji, pisarji, duše pale!

Vi jete, pijete, da vlast je sloka,
Devicam našim sad, v prepoved djani,
Ponujate, naj zdreveni vam roka!

Vzemite vse: ko vsi smo v kost obrani,
Požgite vlast, da pušča bo široka,
(Zgrmite z rodом v grob dobrin pijani!)

Kak Jeremij rojak zre iz sklaline,
Nad bedo plakajoč Sijonke hčeri,
Tak so v očeh mi solze, tožbe v peri,
Ko truden flake gledam iz višine.

V okrogu misel vse zbudi spomine
Na rod pregnan, teptan po zvestih veri;
Ko vsem odprte so prosvete dverí,
Še solnce v naše zemlje luč zasine.

Ah dajte, čudodejna meni usta
In jezik vešč, Slovanom ljuboznati!
Moj glas bo čul vsak grad in vsaka pusta.

Zavistna Visla Volgo bo objela,
Triglav bo vnet, se s Čučkoj ljubkovati,
Ljubav bo Nove Zemlje sneg skopnela.

Srce slovesnosti le ptuji zdano,
 Ime že lastno koplje tebe v srami,
 Li vest iz sna te krivca nič ne drami,
 Da umu nosiš soprotivno hrano?

Zvest, mniš, je rod, ki zlo zadal nam rano
 Necelno je? sovražnik kralji Sami:
 Po krivih potih blodiš slep, oj snami
 Si bel z oči, in ljubi mater z mano!

Smet nehaj, s kateroj trudno um nacepil,
 Telo v slobodnem pasi, rodnem zraki!
 Za materinstvo um se bo okrepil.

Iz ust Slovenk se uči spev jezika;
 In bodo: Göthe, Byron in enaki —
 Homerov sladkih truma nam velika.

Božanstvenje.

1.

(Kres 1883/43)

Tam v onem kraji, kjer se pašči Drava,
Da sestro Muro brž in brž objame,
Tam vidiš v lepih dolih bele hrame,
Tam sina je spočela ljubav prava.

Za slabih let že misli bistra glava,
Kak materi povrne, kar ji vzame;
Ni blaga mu, zven proste pesmi same,
A gane to, da k Bogu vpije Slava:

Ah, oče! pošlji mi to dete v raje,
Naj ljubav moja ga s solzami moči,
Bog sluša mil, kar prosi, hčeri daje.

Brž angela odpošlje ji po sina,
In sklene angel mu roke in oči,
Ter v krilo ji prinese Dragotina.

(Kres 1883/43).

Oh mili Bog, ni to nebeška slaja ?
To zreti mater, kak oko ji bliska,
Kak sina na srce z radostjo stiska,
Bi mislil, da smrt nesmrtníku daja.

Kako z nesmrtnostjo si ga napaja,
Hladil zdaj teh, zdaj teh je polna iska,
Da v rane lije jih, ki pot jih sklizka
Od zibke vdarjala mu je do raja.

Pestvanju maternemu brž ni konca,
Ko skopala ga v solzah je radosti,
Pusti ga s kril, da vživa rajska sonca.

On sam gre širom večne domovine,
Dospe na kraj, na vrta prostor prosti,
Ime, glej : Štajar — brž pred njim spremine.

Novomašniku.

(Antonu Stranjščaku 2. IX. 1838).

Phoebe, fave, novus ingreditur templa sacardos!

Tibullus.

Naj Bog nad njega stegne roke svoje;
Naj z večnim okom gleda ga tak milo,
Kak gledal, ko ga dal Slovenki v krilo,
Veleč ji, naj ga varje in mu poje!

Ravna strah božji ga, ne ljudski znoji!
Tak za te, — ki si branil Slavo milo,
Ko jo norost in prevzetjé je bilo, —
Sinovje molijo v deželi troji.

A ti, ko pri oltarji daš spomina
Njej, ki rodila v materni te boli,
In materi, ki jemlje te za sina. —

Pomisli tudi v službi dara dvojega
Na njo, ki nas nadaja vse, in moli,
Naj Bog od nje ne krene solnca svojega!

(Kres 1883/43).

Slovenski pisavnik.

(Romanca po Berangerjevi šegi. Po napevu,
kteri komu drag. Novice 1854. D. Trstenjak.)

Slovenka sina je rodila,
In sama ga nadajala.
Na rokah ljubljenca nosila,
S solzami v svet navajala:
Ni sin je zabil trd, nemil,
Imel jo v srcu, kjer je žil,
Noč je in dan si lomil glavo
Za njeno srečo, njeno slavo:
Postal za mater je pisavnik;
A joje, joje in prejoj!
Ni tu, Slovenja, čas še tvoj!

Ko v društvu s knjigami se javi
In knjigo prvemu poda,
Očali ta na nos nastavi,
In, ker črk njega ne ima,
Prečeden jo na stran položi,
Slovenskim knjigam tak zakroži:
Že njim prešel je zlati čas,
Ko Trubar, Gutsman dal svoj glas!
Užaljen misli mlad pisavnik:
Joj, joje joje in prejoj!
Ni tu, Slovenja, čas še tvoj!

Ko prišel kam je med mladino,
Kjer bil o narodih govor,
Zel deval fant slovenstvo v zlino
Sloven je len, nečist, grd, nor! —
Pokonci skoči — ogenj živ.
In brani rod, ki nič ni kriv.
A zlobec s smehom je govoril:
Kaj mislite: Ta je obnoril!
Užaljen vzdihne mlad pisavnik:
Oj joje, joje in prejoj!
Ni tu, Slovenja, čas še tvoj!

Kar doma spisal, v mesto nese,
Knjigarju nudi spis v natis,
Knjigar nemilo glavo trese,
Iz knjig vrteč zavitek v vis,
Slovenščine tak pismo hvali:
To, glej, dekani so pisali,
A ni pri meni sto še ur,
Že gre svoj pot makulatur.
Naj bes vas s pismi vsemi vzeme!
Oj joje, joje, joj, prejoj!
Ni tu, Slovenja, čas še tvoj!

Tak se pisavniku godilo.
Čul, zrl psovati mater le,
V solzah oko se mu zalilo
In zbolelo ga srce:
Kreposti, Bog, trpljenje da,
Slovenja upaj na Boga!
Ko se proseč v nebo ozira,
Danica, glej, nov dan odpira!
Vesela bodi! Slušaj, oj!
Slovenja, bliža čas se tvoj!

Odlomek.

(V težavah mati sina je vzgojila:
Ko zraste, — vrne ji podvojno mero,
To mati nosi v srcu trdno vero,
Kar mogla v težah, vse je zanj storila.

Vodila sina je delavnost čila
Modrosti mnogih je nabral nabero,
Pretrpel sam nezgodo mnogoktero,
Da dana v delo bi mu njiva bila.)

Prej vstavši, kot je bilo še ob sviti,
Sem v sanjah slišal sinke vzdihovati
In, ki kraj mene so, za kruh prositi.

O domovina, rodna moja mati!
Sin mora tvoj od tebe v svet oditi,
Ker v delo njive mu ne moreš dati.

Odlomki.

1.

Imé, o Gostnik, Gostnik, sladko, drago!
(Rod . . Jendrica, Plabuč sta ti soseda,
In Sokol se nad vsemi v svet razgleda, —
Za vas srce je ganjenosti blago.

Okó občuti solze rosno srago,
Svedoki sveti! čast ste časov deda,
Sladká povest ste srcu, slajša meda, —
A žalje srca gre čez radost v zmago.

Zel vekov vek od vas že vnuka loči:
Glej, duh vstajenja pot k vsem vnukom išče:
Zakaj je žalje src — nemoč v nemoči?

Ded . . Gradec, trdno je gradil gradišče;
V nestraži rop in plen je rodu tujemu;
Rod popustljiv — nadjaj se zlu najhujemu!)

Če ura koj, če pozno bo mi bila,
 Brezčuten san mi dala bela smrt,
 Pozabnost! Naj me tvoja trudna krila
 Povzdignejo rahó nad smrtni prt!

Naj se na tihem v grob svoj tih bi zvalil,
 Naj skrben žalnik vsak na strani bo!
 Veselega rad hipca bi ne skalil,
 Ni brata bi ne stresal rad z grozó.

(Ne bo nič treba dedščine mi dati,
 Brez mene dedščina se vsa opravi,
 Prepira treba ni in kriča gnati,

Nikdo o meni nič ne ve, ne javi,
 Besede ni, da bi mi bila k slavi,
 Dajati meni je in ne jemati!)

Življenje teče, v hipec ne zastane,
 Smrt pa za njim z orjaka gre nogami,
 Pripetek zdanji vsak in prošli, da mi,
 In ki bo še prišel, — skrbi in rane.

Zares spomin me vbogo revo gane,
 Zdaj tu, zdaj tam, kjer bode truplo v jami,
 Da več, — če se ne smilim duši sami, —
 Ne telu bi, ne misli daval hrane.

(Kaj prav imam, se vprašam, od življenja
 Za vse napore, za vse grenke trude?
 Ki v njih . . telo in duh moči napenja.

Bojim brezdelja, v delu se zamude,
 Nerada volja me do dela jenja,
 Kdo trude plača mi za dneve hude?)

4.

A če ni dano vzkresiti dedine,
(Saj trud za njo že tudi kaj pomeni,
Po trudi delo meri se in ceni,
Brezbrižen rod ni vreden domovine.

Brez strehe žije naj sred zime mraza,
Na postelji nočuje naj ledeni,
Nobena duša naj se zanj ne zmeni,
Nikdar ne zre naj ljubega obraza!

Bil vsaka — rast je svojega korena,
Poganja v zemlji vsak koren vlaknine, —
Brez prsti rodne žizen ni nobena.

Domovje dedno, tvoja čast ne mine:
Brez doma rod brez cene le je pena,
Zanikern rod je vreden, da pogine.)

(Posvetil vse moči je svoje mlade,
Da rod gre pot v prosvetljeno življenje,
In žitja vse na sé je vzel trpljenje,
Srcá je mlade zapostavil nade.

Čas trudov vspehe iz zasede krade,
Vse mu izpridi, kar da zadoščenje,
Ne zmanjša se pogum, srca nagnjenje,
Do dela mu veselje ne upade:

Preroki se neveščniki slavijo;
Zastonj napor! Vse tvojih trudov vode
Svoj pot naprej na tuji mlin bežijo:)

Če dano ni mi vzkresiti dedine,
Prijatlju tvojemu ponos mu bode,
Dad rad za njo Sloven on zadnji zgine.

(O mati, rad zapojem tvoje dike,
In trude vse in vse zasluge tvoje,
Če srce je prepolno, spev zapoje:
O dike, mati, tvoje so velike!

Ne sam za sé imel bi te pomnike,
Vsi drugi, jo časteč, naj tró se v roje!
Naj materi dá vsak, kar more, svoje!
(Čast njeno zreti so mi spevov mike.)

Ne pojem jih; na srcu vlast — bi tožil;
Če kremen kamen rad v razcep bi sprožil,
Ne bij po njem z lesenim majhnim kresom!

Zatočil zvonce vse sem z žmetnim plesom,
Resnico s perom trdim sem omožil,
Ker glas moj vpije hrapavim ušesom.

(V ljubezni rodna mati deco vzgaja,
 Noč je in dan ji deca briga ena,
 Od ust si trga, da je preskrbljena,
 Čez čas na prsih svojih jo nadaja.

Po ko dorase, da pomoč ji daja,
 Obrača hrbet ji vsa deca njena,
 Le tujerodstvo ji je čast in cena,
 Kaj to, če majki dom se naj razkraja !)

Zakaj jim mleka, meda preobilno
 Da sisati preveč ljubezen tvoja,
 Neumna? Mar ne veš; to jim morilno!

Posluži šibe se! Naj včasih strada!
 Brž vidiš, kaj iz dece bode roja: —
 Častila mater bo množina mlada!

(O deca, deca! — radost, ki bogati;
 Za te je vredno tveganje življenja,
 Ljubezen matere nikdar ne jenja,
 Vse kar ima, žrtvuje deci mati.

Skrbi so brez nehanja, — blagodati,
 Ko mine ena, druga se začinja,
 In z deco raste skrb in trud trpljenja:
 Vse deci dati, nič za sé jemati.

Spomin na revnost k materi ne vabi;
 Gre deca v svet, na mater skoro zabi,
 Rod vsmiljen tuj v pomoč je starki slabi.

Mar hoče v grob nad njo se žalostiti?)
 Prevzetna deca ne dá se vkrotiti,
 Pol živo hoče mater v grob pahniti.

Oj bratec, veš povedati mi pravo,
Kaj ti je rekla babica, kaj mati:
Kak davno mož tu šetajoč po trati,
Nad vpljenjeno je jokal Muro, Dravo.

(Tlačitelj pal in dal je svojo glavo,
S pravičnimi razklal verige bati
Je rod, — zli sosed zmago mu prikrati:
Spet mora v jarem, pod nepravde davo.

(Ah, kdaj na veke zmore rod otresti
Vso težko klado tujega ižesa! —
Tlačitelj stvor brez srca je in vesti.

Nasilje vsako maščujó nebesa,
Ne dá se robstvo brez osvet prenesti,
V gorje nasilnik dvojno gre potresa!)

Poj!

Proč telesni okóv! ki duha v teló mi oklepaš,
V ječo da trupla vkovàn rob je, svobode željan!

S čistim se duhom telo ne more spojiti vmrjoče,
Mislim, ki duh jih ima, tèlo svobode ne dá.

Proč telesni okóv! Sloboden naj shajam se v kraje,
(Kamor moj duh si želi, blág da jih blágosloví!)

Naj znad alp in planšav, znad rek in Adrije burne
Duh raduje se prost, ljubi z radostjo se rob!

Poj! kdor tja ne prispe, poljubiti zemlje ne more,
Kjer že duh razvalin čistemu duhu golči!

MILEK IN MILA.

Spoved:

(30. VI. 1833.)

Ah, ne vprašajte me, prijatelji mojega srca,
V kaj zamaknjen sedim, kaj mi je žalo srce!

Dva in dvadeset let sem spolnil, in ni me ljubila
Še nobena devic, nisem nobene objel.

Solnce samotnika zre, samotnika najde me luna,
Glavo vkrotil mi Erot, misli gizdavke so proč.

Vsak me prestraši ropot orožja, prijetnega sicer,
Bog, oborožen Erot slep je in otec strahot.

Duša si moli miru, da mir tolaži srce mi,
Zburkana kaja kipi, jemlje pokoja mi dni.

Milek in Mila.

Na kake, čuj, me Milek vabi steze,
Na ostre skale, trnje po njih klije,
Zaslepljencu srce mi silno bije,
Opešana mi peta komaj leze.

Junaka mir in slave lovor venča
In verna ljuba, da vseh rev pozabi,
Le meni ni hladila, ni tešila,
Čeprav nadeja k vsem me trdom vabi.

Ko spod klobuka zre me, ki jo senča,
Obrazek, radost sladkega plačila,
Ta, mnim, boginja je, je moja Mila.

Ni, ki z Olimpa prišla je k Trojani;
Objeti hte jo upi ognja vžgani: —
Pred sabo zro le Venero Borgheze.

(30. VI. 1833.)

Na krilih Milka že sem kraj potoka,
Ki rad z obrazom ljubi se device,
Ne vem v bližini zmisлити si vzroka,
Ki umno k dragi mi odpre dverice.

Ne upam zmedenec oči odpreti,
Besede vse se zde mi nedovoljne,
Sramú in srda so mi prsi polne, —
Ne neha Milek, kaj si hčem začeti?

Kaj hčem se nad nebrzdancem jeziti?
Nameni božji so človeku skriti;
V naročje Milek njo mi dati hoče.

Pod drevjem tihim nihče zagreniti
Ne more ustnic njenih slaje vroče,
Kot v pričo roda bilo bi mogoče.

Ti duša vsega mojega dejanja,
Ki ljubo si na mislih mi ponoči,
In stopiš spet prijazno mi navzoči,
Ko iz zenic odbegne lepa sanja.

Da vsaj bi milost bila mi najmanja,
Da smel čez prag bi, — ki ga zdaj iz óči,
Proseč nemilo, moja solza moči, —
Prej nego me pretegne rakve blanja.

Iz lica bereš prošnjo, ko te sreča,
Pred licem tvojim so mi lica bleda,
Kot tleča prebledi pred solncem sveča.

Ne smeš mi reči: Jaz imam te rada,
Očitek mar je tvojega pogleda?
Besede solzica ti ne obvlada.

Oči, ki sem jih tak opisal vrelo, —
Naročje, roki, nogi, dva pogleda,
Ki splašila sta dušo mi brez reda,
Da zdaj drugačen sem kot ljudstvo celo.

Teh kodrov mah, svetlih kot zlato belo,
In usten smeh kot angelski, poln meda,
Na zemlji prej ljubezni rajske greda, —
Vse pest prahu je zdaj kot cvetje velo.

Jaz pa sem živ in tožen; revežu mi,
Ki sem jo ljubil, je ostal brez luči,
Brez brambe čoln, krog njega burje šumi.

Ljubezni moje glas zdaj v molk se muči;
Ker trudnemu se vsušil vir je umi, —
Prihodne dni, plačoč, se žitja uči!

O mir mi dajte, moje misli nore!
Kaj ni dovolj: V ljubezni smrt ste sreče,
Sovraštvo.. moje vse iz broda meče,
In mi vojniki nobén ne dá opore!

In ti srce, — če kaj še v moč te zmore,
Nezvesto — njo le vbogaš, — če kdo reče
Ti ljub razlog, ter njim le daješ meče,
Ki urne proti meni vejo bore.

A te — ljubezen .. tajne zaročnike,
In te pošilja svoje vse vojnike —
In smrt, ki naj spomin za rane bode!

Kaj čudo, če spustim se v zmedo bega,
Nestavno misel kreneš ti v zablude, —
Zatór le tí in čin si vsega zlega!

Odlomki.

Sedi na oknu kot gospa visoka, —
Kraljica deklic, glej! — brat me povlekel
Za roko je, to mi v uhó je rekel,
Ko tod me vede ulica globoka.

Ostrost ti sije, milost vsa iz óka:
Ne znam, li stal bi, ali mimo tekel,
V očeh nebó in v srcu čutim pekel,
Radost se sreča v njem in muke stoka.

Prometej kipom svojim vdihnil sonca:
Oh, taka ti očij ostrost je bleska,
Da tja se drznem, kjer je raj brez konca.

Pred teboj klanja se vkamneno krilo,
Drhteč te dvigniti do zvezd nebeska:
Če voljna, skreseš z ustni mi netilo.

Le solnčna luč vzrudeva lice velo,
Brez nje je cvet kot časa žolti zobek,
In revež medlo glavo nosi dobek,
Če listja ni mu žarko solnce vnelo.

Prostré na solnčno blanjo krilo belo,
Ljubezni sreba duh nežen golobek,
Za solncem gre na zida gorki robek,
In greje se s toploto dobo celo.

Ti si edina luč v tej zli mi noči,
S teboj čvrstí, brez te se život véli, —
A kje zdaj najdem tvoje lepe oči?

Le dih tvoj v mene žitje živo séli, —
Smiluj, smiluj se mene, deva mila! —
Zbudim se: — zglavnika objemam krila...

Odlomki.

1.

Gorjé obraz, gorje oči vam mile,
Gorjé hod lahek in ponos gizdavi,
Gorjé besed, ki duši prosti, dravi
Krotkost v srcé, pogúm ste plašni vlile!

Gorjé ust sladkih, z njim me pšice bíle,
Da več ni nadam boljim moji glavi,
Duh plemenit, dostojen žil bi v spravi,
Če bi sestre se pozne ne rodile.

(Kaj vse imam od te pričakovati?
Pri tebi je srce, vse misli moje, —
Kdo more sam usodo svojo znati?)

V sladkosti nád vse zle bojujem boje;
Odgovor zanje morala boš dati,
Zato premisli vse ravnanje svoje!)

3.

(Po morju barka brodi svoja pota,
Boreč se z burjo, da je ne zaveje,
Nestrpno ure vseh naporov šteje,
Da burje zle se razbesni strahota.

Zagrne morje mrak, noči temota:
Kje je pristan in kje bregóv so meje?
Kje kažipota barki so nadeje? —
Glej, Dioskurov zvezd vodnic... milota!)

Če blaga kdaj nekdanjost spet se vrne
V otožno srce, druge brž odprte
Na ladjo padajo mi burje črne.

Dospel sem zdrav v zatok, a veslo moje
Opešalo, vrvi so, stojke strte,
Vgasnilo mi vodnic je zvezdic dvojce.

V zidovih pustih več mi ni strpeti!
In ne pri knjigah velike modrosti!
Najsi vsesvetne vir so učenosti, —
Ah, kdo bi breme to mi htel odvzeti?

Pri knjigah lažje bilo bi sedeti,
Ne bile bi jim tolike grenkosti, —
Prestanih so naukov dni radosti, —
Ko bi ljubezni ne biló na sveti!

Ljubezen, ki je v jarem svet vkovala,
Očeta, mater in vse zemlje rode,
Tibula — mene v selo je odgnala.

Kraj dev tu liki med beročim čbelam,
Kraj bralk nabiram z grozdom grozd v posode,
In kraj žanjice — Nje — povresla delam.

In stopil do Evnike sem ljubljéne,
 Hteč jo poljubiti, — pa se smejala
 In nosek je gizdavka svoj vihála,
 Ukazujoč: Poberi se od mene!

Pastirče! — ti — bi ljubil moje lice!
 O norček ti, saj nisem se učila
 Čob prostih lizati in že sem vžila
 Meščanske nekajkrat sladké ustnice.

(Na pašo pojdi, tam svoj par si išči! —
 Da reče voljna na tvoj zov ti: ajdem!
 In svatje so ti divji vaški vrišči.

Pa grem in vem: Na stransko pot ne zajdem,
 Pri tebi bil bi norec le v glumišči, —
 Samica ždiš, — jaz .. svojo srečo najdem!)

MALE PESMI, BALADE IN ROMANCE.

Duhovnica.

Gospodine Bože, šetuj!
K nam pridi, v težavah nas čuj
In v naših življenja potrebah!

Naš Bog odkupitelj,
Obečar obečanja,
Naš Bog in spasilj!

Davidu, Bog, si ga javil,
Pot mu v prerokih pripravil,
Sina obljubil poslati,
Vsem — odkupitelja dati.

Ognjena kara.

(Madrigal.)

Po grehih Bog pošilja grozne kare,
V brezbožnih hrame meče žgoče strele,
Malikov lomi z bliskom žrtev žare: —

Devica! Ktere so pregrehe vnele
Nevgnano ti nad mano jeze pezo?

Ker tvojo zró svetost oči mi smele?
Ker drznik te častim? S tem vnel sem jezo?
Da karaš me kot Bog Gomorcev stezo!

Trdosrčnost devic.

Vsaka, mnim, ima devica
V nedrijah nežno srcé,
Vsaka nedolžna kot ptica —
Grlica rada me zre,
Grlica — rada me zre.

Kdo je vseveren? sem menil,
Klel Simonid je žené:
Kaj trdosrčnik je sklenil?
Pismo resnice ne ve,
Pismo resnice ne ve.

Krotkost si deve svedočim,
V srcu vesel kot otrok,
K prsim sem stisnil jo vročim,
Ko mi je prišla do rok,
Ko mi je prišla do rok.

Ljubiti hočem ji usta,
Glavo odmakne od mé,
Krikne: — pustite me! — pusta,
Čutil sem njene roké,
Čutil sem njene roke.

So trdosrčne device,
Mladcev naj vsakdo izve:
Grlice krotke so ptice,
Sove device so vse,
Sove device so vse!

V mladoletju.

Glej, kak v svetlo mladoletje
Trosijo Haritke cvetje!

Glej, kak po valovji morja
Širi se jutranja zorja!

Glej, kak račica splavava,
Glej, seliti se žrjava!

Solnčece zdaj sije jasno,
Ljubi neba čelo krasno.

Ob slovesu.

Oj mladenka, gre slovo jemati
Srca mi nazaj ne moreš dati,
In kar v prsih ga je še ostalo.
Vzemi k vsemu to še srca malo!
Jaz odhajam, v srcu bol je vsa:
Jaz te ljubim iz globin srca!

Kot je bujna tvoja črna kita,
Ki v njo vetrec se razkošno hita!
Kot dveh rožic cvet so tvoja lica,
Trepavic je dolgih ogradica,
Kot oči modrina je neba:
Jaz te ljubim iz globin srca!

Kot sladkost je tvojim ustnam dana,
Kot je stasu vitkost jelk odbrana!
Kot na šopku tvoji dve solzici,
Več povesta mi kot vsi jezici!
Vse ljubezni bol, razkoš je vsa:
Jaz te ljubim iz globin srca!

Oj mladenka, zdaj slovo je nama!
Misli na me, ko boš duša sama!
Najsi tvojih več besed ne sluša,
Zvesta ti ostane moja duša:
Ne ljubiti te, srce ne zna:
Jaz te ljubim iz globin srca!

Zelenar.

Kje zelenar, kje zelenar? si kličem:
Lik njegov v srcu mi zapis je zlati;
Po ulicah, kot da s strupenim bičem
Vest zla me žene, trudna noga klati.

Po oknih bega vid, da že se skvarja,
Zelenja mnogo zre, ne zelenarja.

Ni v mestu mi mirú, podi mi nogo
V široko polje, v prostor prostec okí:
Ne najde tam počitka srce vbogo,
Vsak cvet in list vir nov je solz potoki.

Po družji daljnji hrepeneč je jelen, —
Na mislih mi le zelenar je zelen!

Kje lek mirú si? Knjigo vzamem v roko,
V nji vrste ni, ki bol vteši globoko, —
Zamaknjeno v njo zatrmi se oko.

Moj up.

(Moj si) vsak (pogled) ugrabila:
Ki ne vžene svet glavé, —
Ti si jo!... (kar si me) zabila,
Duh moj sam za sé ne ve!

Proč je proč! Vse ničemurne
So reči, moje najbolj,
Brzdati ni misli urne,
Ki je svoje volje zgolj.

Mar ti moje zmotnje znane?
Ni v notranjost zreti moč:
Kamor se ti noga gane,
Up gre moj, živeč in mroč.

Srečno.

Srečno, srečno! Sam in ločen
Vseh najbližnjih sem vezi,
Žalju, pušči, ranam vročen,
Smrti le še treba mi.

Ko z rokó te drugi boža,
K tvoji ustni da svojó,
Spomni zvestega se moža,
Blaženca nekdanj s tebó.

Če kdaj zreš enak obrazek,
Njemu, ki ne zreš ga več,
Mil te naj prešine mrazek,
Živ spomin nekdanjih sreč!

Junak Marko.

Oje, jóje, ój, prejoj!
Hodi gledat Marko moj!

Kaj je to . . proti izhodu?
Kaj je to . . proti zahodu?

Ali to je živi plamen?
Ali je krvavo morje?

Ni, to ni ne živi plamen,
Ni, to ni krvavo morje:—

Turki grejo od izhoda,
Turki grejo od zahoda.

Bliske šviga Markov meč,
Turkom seka glave preč.

In ko dan gre na večer,
Mrtvih broj je več jezer.

Solnce gre za gore krov,
Marko k ženki gre domov.

Pirna postelja domá
Ljubi ju do dne oba.

Mlada Minka.

Padala na travo rosa
Iz zelenega je drevca,
Padala ni rosa z drevca,
Padale solzice svetle
Iz oči so mlade Minke.

Mlado so jo omožili,
Ženko mlademu Ivanku.

Mali čas sta vkup živela,
Mali čas, ni pol ne leta.

Po deželi svetli cesar
Novi je ukaz razglasil,
Beli list poslal, ukazal
Poloviti možke mlade.

In Ivanka so vlovili:
Ločila sta se, solzila,
Ločila v neznane čase.

Minka dan na dan tožila,
Noč in dan je prejkala,
Ko po travniku hodila,
Vsako rožo je vprašala:

Rože, dejte, ah povejte,
Kje je moj Ivanek, kje je?
Kaj ste tak lepo cvetoče,
Ko Ivanka ni doma!

Vprašala je v gaju tice:
Kje je moj Ivanek, kje je?
Vprašala je skale sive,
Ni vesti ji, vse molči.

Ah, pod srcem vbogo dete,
Ki ga nosim dneve svete,
Nikdar otca ne zazre,
Otca le ime izve!

Priletela drobna tička,
Drobna tička, lastavička,
Sela je na hram, na svisli,
Minki spev vesel zapela:

Nič ne joči mati mlada!
Pride Vanek tvoj nazaj!
Verni ljubi tvoj Ivanek!
Pride za tri bele dni,
Pride na večer v nedeljo.

Študijska knjižnica Ptuj

Bila sem na Dolnjem kraju
Za gorami v belem mestu,
Videla veliko čudo,
Videla veliko vojsko,
V vojski tvojega Ivanka.

Tička pela, odletela,
Minka mlada poskočila,
Venec žalja z glave snela,
Strgala na kosce drobne,
V ograd je po rože tekla,
V radost venec spletala.

Lakomci.

Ni zala roža li cvetica,
V tančici rdeči miljena,
Med cvetjem pisanim kraljica?

Ni cvetka krasna li vijola?
Vsa v moder plašč okriljena,
Zaljubljenka iz travic dola?

In jagode obraz ni gladek?
Cvet bel so njena ličica,
Zori v pustinah sad njen sladek.

Od rož, vijol in jagod .. pustnic
Milej nje očk zeničica,
Cvet njenih lic je, slast nje ustnic.

Vam od kopriv, osata raji
Vijola je in rožica?
Lakomi vas po jagod slaji?

Čemu vaš jezik mene žali,
Če zrem v oči zrcaleca?
Če lic nje cvet mi struna hvali?

Zli so na mene vam pogledi,
Če usten nje me cvet sladi, —
Lakomci ste po jagod medi!

Osamljenka.

(12. I. 1834.)

Na grobu ljubega sedela
Nevesta je in plakala,
Nasajene je rože plela,
S solzami cvet namakala.

Nad grobom raslo drevo milo,
Nad njim je veje vésilo,
Pred zgočim žarom cvet senčilo,
Ko leto se zakrésilo.

Zakaj ste rožice zbledele,
Žalnó povesele glavé?
Zacvele jedva, že zvene
Tla grobne pestrite zemlje? —

Kot vé bom kmalu preminula,
De z žalostjo in radostjo,
Lopata v grob me bo zasula,
Objel me tihi bo pokoj.

Oko je dragega vgasnilo,
Ki z žitjem me obsinilo,
Srce se vroče v led shladilo,
Ki z mojim se obinilo.

Ah tiho! — blaženi spomini!
Dni radostnih za me ni več,
Vse preč je, preč, moj život míni,
Prebodi koj me smrtni meč!

Pri grobi žalostna sedela,
Na nebo zroč je plakala,
Na grobu rožice je plela,
S solzami cvet namakala.

Nje roke rože negovale,
V jesen so rože vele vse,
Ko v novo vigred cvet só gnale,
Zacvele so na grobu nje.

Rožici.

Rasli roži v ogradi,
Vsaka cvet krasan cvetí,
Mladi bili hčerki v dvori,
Hčerki hudega očaka.

Prišel mladec je vrtnar,
Zrl na roži ogradar,
Prišel mlad in lep na dvore,
Starca hudega očaka.

Trka smel: O, starec, čuj,
Dver odpri mi in zdravstvuj!
Pusti me na bele dvore,
Mene mladega vrtnarja!

Nič očak ne sliši ga,
Starca bilo ni doma,
Prišla služkinja je starka,
Milostno je dver odprla.

Ah, kak zre zardevati
Rožici lepotici!
Zrl v oči je njih tak dolgo,
Da oči ga zbolele.

Oči zbolele ga,
Zbolela glavica,
Zbolelo srce mlado,
V boli se globoke gnalo.

Šel domov, za mizo sel,
Z glavoj nem na njoj slonel,
Vpraša ga v ljubezni mati,
Če pomoč mu more dati?

Kaj je dragi, sinko moj,
Zlo zgodilo se s teboj?
Kaj v boleh je tvoja glava?
Bi jo v hlad obveze djala?

Mati, ah, nikarite,
Vam pomoči ni za me,
Glave v vezo ne vezati!
Glava ne boli me, mati! — —

Zla nevihta pridrvi,
Roži vrtni pomori, —
Zvoni v stolpu zazvonili,
V žal srce mu zagnili.

Ni prestati.

Ni na svetu mi obstati!
Vmrla bodem, vmrla, mati!

Glejte, on pod lipo hodi,
Drugi dvori, drugo vodi,
Meni vkljub in vsemu rodi.

Z drugoj hodi, se bahati! —
Ni na svetu mi obstati,
Vmrla bodem, vmrla, mati!

Leto dni biló v nedeljo; —
Kaj mi pravil? Predno cvelo
Rož bo cvetje in dehtelo:

Ženko te dajó mi mati,
Venčani sva par med svati, —
Ni na svetu mi obstati!

Čakala sem dolgo tožna,
Mladost moja vene rožna,
Z lilijo ospem se vbožna:

Česa ni se revi bati?
Ni na sveti mi obstati,
Vmrla bodem, vmrla, mati!

Dolina.

Srce mi, vsega trudno, več ne daje
Nadej in želj, več dalo mi ne bo,
Povedite me spet v detinske raje,
Kjer smem si smrt dočakati mirno.

Tu ozkih stezic solnce ne razgreje,
Naklanja si iz strmca senco log,
Ki nad glavo skozi vrhe hlad mi veje,
S tihotoj me obdaja krog in krog.

Dva vrelca skrita pod zelenci — loki
Vsaksebi na navzdol se vijeta,
Mal čas blišče šumočejo njih toki,
In brez imena že se skrijeta.

Slovo.

Srečno, srečno! če na veke
Ločiva se v to slovo!
Žali če ne vem za leke,
Srce klelo mi ne bo.

Če bi v nedra mogla zreti,
Kjer si glavo sklanjala,
Mogel san bi zlat živeti,
Več ne boš ga sanjala.

Če bi v prsih zrlo oko
Vsake misli mrenico,
Žal bi zrlo v nji globoko,
Radosti zamenico.

Če ti svet odpornost hvali,
Žali smeje se srca,
Prav ta hvala naj te žali,
Ki le srcu rane dá.

Če kazi me zretnja ktera,
Drugi vendar ni sledú,
Večna zdaj mi je zamera,
Prej objemi krog vratú.

Žal naj v srce ti ne kane,
Srca mahoma gasnó,
Ne veruj, da srčne rane
Srce od srca otmó!

Če te srca krv ne mine,
V mojem je zaboden meč,
Grozna misel ne izgine:
Zrl nikdar ne boš je več.

To je grenša bol za usti,
Kot za rajnke solza lic,
Žila bova, ali pusti,
Naj ste postlji ko vdovic!

Žali zabim, duša zlata!
Ko bo reklo prvo reč,
Uči dete reči: tata, —
Ki ne sme do njega več.

Žandor Ipsilant.

Žandor Ipsilant priteče,
Vpehal vsega boj je vroči
Kjer sloboščina se, krvi
Zadnja kaplica raztoči.
In zaslužil je znamenje,
Prs odlike, še neznane,
Vse razparane so prsi
V vitežke, junaške rane.

S krvi pisanoj si, rožoj
Hrabra nadra je nakitil,
Z mečem, ki ga boj je skrhal,
V ine kraje hip ga hitil,
V sosedne nevojne kraje,
(Kaj da k nam se je zatekel?)
Sem pod našo streho stopil,
Roko dal in nam je rekel:

Majhno le pomoč vas prosim!
Dajte vez, da krv si vstavim,
Naj se tu navžijem zraka,
In pri vas naj tu ozdravim.
Ali lepše od besede
Govori mu krv iz rane.

Dejo mu, naj varen pride
In naj slobodno ostane!

RAZGRENČNICE.

Mukouk.

Jój, joj! Jój, joj! Miserere!
Kak za bodikaj se dere.

Saj me že bolijo uha,
Glušī že se vsaka muha.

Bo učena že nesnaga,
Hujša za telo od vraga.

Pikala je po računi
Ostro z jastrebskimi kljuni.

Ko kaj čujem od sekante,
Tresem se kot v pekli Dante

Otrobovez.

Raj kot nor klečé bi molil,
Kruha, mesa si ne solil,

Kakor tebe slušal pazno,
V um si phal to zmedlo prazno.

Nehaj s palabučjem, možek,
Modrec — iz Kukove — Jožek!

Klopotci.

Pisarji naši so klopotci: —
Po vetru se krenó, po jugi,
Če piha zdolec, proti zdolci,
Drugám, če pihne veter drugi, —
Zločestvo vsak je včinił grdo.
Zločesti vseh je zločestoča,
Če pero zlosti dá potvrdo.

(Nadriknjištvo).

(Glej: Dela III/182.)

1833. (Odlomek).

Pri nas pisari vsaka primaruha,
Šileč nas k štetji, ki se nam že hreti;
Če gre tak dalje, um Slovincu vmreti
Bo moral ves, proseč vsak dan si kruha.

Res, ščava ta ne trohe nima duha:
Ko fizik htel v retorti bi jo zgreti,
Z nje moči ni toliko mozga scvreti,
Da z njim tri dni se hrani ena muha.

(Če pa že moraš pisati, zapiši:
Kako je za pečjó doma pri hiši,
Kar lepih od nekdej se storij sliši!

Morda starin kaj reši tvoja pola,
Sicer modrost je prazna ti in gola,
In žabek le napenjaš se na vola).

(Na Parnas!)

(Učitelj).

Sov na Parnas, na Parnas! Ne čuješ li krika gorečih
Zdanjih Slovencev? Hití vsak plést nevenljivih si vencev.

Čemu pa ti sam skrivno sediš le v hišici tesni
In ne povzdigneš glave, s pisarji si slave deliti?

Roda si krepek Sloven, izvoljen že v zibeli k slavi,
Z maternih ziz slovenščine med in mleko si zizal,
Prva beseda bilá na jezik ti dana slovenska,
In med pastirji nabral znanovito si kopje besedja.

Bister ti dan je razum, po šolah si bil med prvaki.
Dobra znamenja so to, razglašaj, da smelec pisariš!
Lavor sadil bo vsakdó, da umno opleta ti čelo,
Neizbrisljivi pečat brž vdolbijo klasicitata
Pismom tvojim že prej ko pisék še spretni si vrežeš.

Glej, nam pisem zahód in jug prinaša množino,
Kakti toče vihar, sramežljivost je svetu na škodo. —

Kak pisarijo pričel bi, ne veš? Izgovor je prazen:

Gosk je v Slovenji dovolj, le teci domov si po perje!
Vnuč je posodi dovolj, in papir je zbok tega po ceni:
Skoraj políč je črníla za groš, če tegá si pripravil,
Z njim gospodari lepó! Piséka nič ne porezavaj!
Pike ni treba na i, črníla nikari ne trati!

Nove, svetujem, pred vsem se smel abecede posluži!
Listov deset jezer, če trebalo bi ti papirja,
Dévet jezér in devétdesét in devet jih dovolj bo.

Čemu le zmirom čepiš — po dne in ponoči pri knjigah —
Sključen? Mar méniš, da boš le s čítanjem slavo pričakal?
Vsak se bori, a čemu ne ti, — za slavo krilato?

(Učenec).

Srámežljív si vzdáhne mladeníč, v odgovor mu deje:
Jaz? Pisariti? Jaz? Ki um še mi ni oborožen
S hrano grških modric in njih prijetne pitomke,
Mojega kríl poleta ni čas okrepčil še z mozgom
Grških obrazov, srce še medú Hibleje ni polno,
Da prozodije bi čista in čvrsta že tekla mi reka,
Da pesništva bi vir dišeč mi šumeval in sladek;
Pisem ne znal bi dovolj si vešč oborožiti s ščitom,
Ki bi ostrih pušíc odvráčal kritike grozne. —

(Na Parnasu)

(Učitelj).

Čemu ta golč od orožja, mar pámeten nisi od prej že?
Grk — da pomagal ti bo, ti meniš, in stara Rimljanka?
Grk bil slep je pagán, krivoverci so stari Rimljani!
Slaba pomoč je Rimljan, celó nobena so Grki,
Grk je umrl, z njim jezik umrl, z njim norec se trudi!

Mislim bo tvojim le rum dal krila, če rum ti predrag je,
Dobro se žganja napij! In z orla se letom boš dvignil,
Z žganja boš smeloj močjoj dostignil posvetne višine,
Tvoja beseda črstvej od svete bo apokalipse,
S Pandarskoj drznostjoj boš blodil med zvezde po zraku.

Kritike oster je nož, a lahko ostrino mu vzameš:
Piši molitve samo, premálo je knjig molitvenih;
Če si poleta želiš, visoke zapoj haleluje!

Kadar te glava srbi posvetnega pisati česar,
(Ali te tega svarim), le piši kot piše Žan Pavel:
Norec ne bo te umel in nikdo te soditi mogel,
Ti pa boš slaven slovel, preziral boš kritike nož.

(Bujno črkoslovje).

Če znal bi rad, kak pisala bo naša
Akadémija zdajna slovo: kaša,
Da bo povsod Slovincem razumeti: kaša,
Prav pazi! — Ne več krivoverno: kafha,
Ne po vogrskem gnusnem: kasha,
Po štajarskem ne novem: kasa,
In ne ciriliško po kranjskem: **каша**, —

Da od Gorice do Šoprana kaša,
Od Ljutomera do Beljaka kaša,
Vsem razumeti bo Slovincem kaša:

Ne bo pisala: kafha — se, ne: kasha,
Ne bo pisala: kasa — se, ne: **каша**:

Ampak — ima pisati zdajna naša
Akademija vsem Slovincem kaša,
Da bo umeti, da nekdanja: kafha

Je mesto štirih kaš le ena: ka - $\left\{ \begin{array}{l} fh \\ sh \cdot a. \\ s \\ ш \end{array} \right.$

Bogastvo jezika.

Naj Arabčan, z obilnostjo Grk se košati jezika,
Jezik mi Nemec ohol, revnost sponašaj Rimljan:

Kolko imate besed za: kreutz in za krux, vas povprašam?
Jaz Sloven imam: krish, krifh in krix in pa kriš.

(Skrb za Čbelico.)

(Ko Čop navzlic obljubi ne piše Vra-
zu, pač pa Murku.)

1.

Vse to bi voljno še pretrpel,
Saj tó še ni največje hudo, —
Ko bí le vedel, bi le vedel,
Kakó je kaj s Čbelco ljubo?

Čas odhaja, čas prihaja,
Mescev že prešlo je dosti,
Noče mi odgovoriti . . .
(Bog, ti njemu greh oprosti!)

2.

Kaj Bčelci marni med in cveti šibki,
So mojim ustnom, srcu njeni zlibki.

3.

(Čbeličarjem.)

Déte mi, da zaglušeno
Brenkam struno s prstom slabim,
Govorite mi, da habim
Poezije vaše pšeno.

Dovolite še mi, prosim,
Da spet malo žolč vam strosim.

(Moje drobte.)

Sloven, kaj rekel bo, ko drobte moje
Prikažejo se mu? (Pazljivo
Pojdó med svet, kot zajec gre na njivo,
Kjer detelje, stražeč, lisica svoje
Ne dá okusiti in ne okusi, —
Zroč nevošljivka na njo, kako vene,
Vesela vele cvete zroč rumene). —

Prerok sem vam, to čujte, hočem reči!
Ne bodo dobri drzni moji muzi:

Ta kara jo, ta poln je smelega hvale,
Šaljivec ta jo vprega v svoje šale,
Lakonsko ceno Štajarec zatrobi
Učencem vsem: Prekranjsko niso vzete!

V kratkost zaljubljen Kranjec dé, sonete
Zazrevši: Predebelo res jih robi
V hrvaško čoho. Naj poroma v naše
Atene in naj rovtarske se kaše
Najprej najé! Dotlej pa naj ne hodi
Med naše klasike — čebeličane,
Da s hrvatijo kranjščine ne zblodi!

Sirota, ko brez w-ga, x-ga vgori —
Brez plašča snažnega med Kvintiljane! —

Kako sujó jo stran od gostovanja!

In ko med groznike, jezika varhe,
Zablodi se, — med trde Aristarhe,
In stiki nje slobodni in nje djanja
Nič niso merjeni po njih kopiti: —
Ah, kak bo zmogla iz njih nohtov priti!

IZREKI.

Nemešnjak
Plemenitaš,
Tota stvar
Nam všeč je par.

2.

Oj vi oči, drage oči!
Kaj se žalostne solzite?

Kaj bi mi se ne solzile?
Pot smo k dragi izgrešile!

3.

Kljuka ide iz roke v rokó,
Ljudske dveri po petáh tepó

4.

Če zakraljuje naj pravica,
Le ona biti sme kraljica.

5.

Ovadžilica.

Kar sem na skrivaj trpel, le ljubi in muzi je znano :
Ljuba mi tajnost drži, Muza pa v svet jo kriči.

HVALA.

Hvala

(Murskih in dravskih Slovencev Velikemu vojvodi 1839.)

(1)

Dan zori se, ki podaril
V svetlih nam te je povojih,
Kar je z bratci davno vstvaril,
Kaže zvezde hval nam tvojih.

Nemška muza ni v zamudi,
Že s pohlevnostjo se bliža
K tvoji slavi, k trudov trudi,
Ki jim blesk čez svet se križa.

Zdrami tudi se Slovenka,
V halje se obleče bele,
V tenke citre si zabrenka,
Da bi sestre se zavzele.

Ni Slovenka Prilizavka.
Pisana hči Laži, Praha,
Hoče grlica, ne kavka
Tebe peti vse brez straha.

K nebu gleda iz doline,
Že jo zreš na breg hiteti,
In iz brega nad višine
Blažena začenja peti:

Slavja svetli den, sestrice,
Naj brez pesmi nam ne mine
Od gorice do gorice,
Od doline do doline!

O! da lepo kolo sreče
Močno bi ga obkolilo,
Naj bi vedno blagre večje,
Vžival leta, zdravje milo.

V svetli stala je pojati
Zlata njega zibelčica,
Svetla ga rodila mati,
Obdarila rojenica.

Kakor solnce ga obžarja
Davne slave svetlost silna,
Z zlatom, srebrom ga obdarja
Sreča vedna in obilna.

Njegovo oko pogleda
Ne zgreši do nizke kočē,
Da iz nje pobegne beda,
Opomore si siroče.

(2)

Dunaj ga častil vesel je,
Svetli knezi mu služili,
Ko iz juga glas dospel je,
Da čez mejo tujec sili.

Koj časti pusti brez mere,
Veselice vse in slave,
Trdo službo si izbere,
Prvi sluga je države.

Kakti orel v šir države
Že iz kraja v kraje kliče,
Kakor matica čebele
V vojsko zbere si mladiče.

Z vojsko stre, zle orle skube,
V Soči jih potaplja, v Plavi,
Hiti jih v skalin pogube,
V dno jih brezna strmoglavi.

Zoper silnika prodira,
Ne boječ se smrti črne,
Dokler bel golob se mira
Z vejo oljkino ne vrne.

(3)

Zatim njegova se mila
Roka stegne po deželi,
Glej! neplodnost se je skrila,
Plodnost se na polje seli.

Roža vzcveta na kopinji,
Jabolko na glogu rase,
Grozd visi na škrobotinji,
Drač rodi pšenične klase.

Potnik, ki gre v šir krajine
Čudi se, sam sebe pita:
Kak to? Bile so ledine,
Zdaj je žolto morje žita!

Pojdi potnik skoz deželo,
Pitaj pridnega ratarja!
On bo rekel ti veselo:
Vse to trud njegov prestvarja.

A kdo more vse prešteti
Svetle zvezde v Rimski cesti,
Kje besede muza vzeti?
Tvoja dela v pesem splesti?

Koder po deželi hodi,
Kraje gleda in postaja,
Žita se zlatijo plodi,
Ki jih tvoja roka vsaja.

Novo mesto, Beč se sveti,
Blesk so Oenoponta zidi,
Z njimi ti ime žareti
V zarje se odsvitu vidi.

Tvoj nad Muroj stan je v mesti,
Ki ga Slava je krstila,
Svet zre tam najvišje nesti
Tvojo slavo, tvoja krila.

Tam zgradil si vrt modrosti,
Kjer mladenčem knjige cvetje
Davajo, kot čbele v gosti
Vabi z medom protoletje.

Tam si stavil muzam hrame,
Z duhom svojim posvečene,
Da vselé se setre, — same —
Po deželi razkropljene.

(Srečen, kdor v svetišče tvoje
Stopi s čistim mladim duhom!
Oskrbel je dneve svoje
S sladkim vinom, z blagim kruhom).

(4)

A kam ideš, varuh mili?
Sled sledit za žarom slave?
Težka pot je, ki se krili
Čez dežele in države.

Ide tja nam, tja, kjer Slava
Z večnim venča se spominom,
Tja, kjer skrbna mati prava
Vence spravlja svojim sinom.

Tudi za te je v pripravi,
Da boš nosil vence dvoje,
Ker si sine nje na Dravi
Grel pod krilom brige svoje.

Venec tvoj za skrb krajine,
Kjer je pesem vedno mlada,
Kjer ljubezni žar ne mine,
Vedno vera srca vlada;

Kjer je mizo za te davno
Radegostnost že prestrla,
Kjer ime je tvoje slavno
V pesmi, ki ne bode vmrla.

Razpni, ladja, jadra svoja!
Pot pripravila je mila
Ti po svetu slava tvoja,
Ki je pred teboj hodila.

Vendar skoro se povrni!
Željno čaka te dežela,
Kot po rosi je srebrni
Hrepeneča roža vela.

Kot najdražji sin carice
V svilnih se blazinah ziblje,
Pesmi mu pojó skrbnice,
Ko se zlata zibka giblje.

Tako lica, usta, roke
Gostov vseh so tebi stregle,
Da s poljubi bi visoke
Slave krila ti dosegle.

A ti, — kakor solnce milo,
Svetu žitja luč hče nesti,
Vstavilo se ni še bilo
Ne nikdar na svoji cesti, —

Zapustiš prestolne časti,
Strežce, ki bi te sledili,
Gnanec iz božanske strasti,
Luč nesoč deželi mili.

Razpni ladja, jadra svoja!
Pot pripravila je mila
Deca ti v ljubezni tvoja,
Da s teboj bi se združila.

Lepo, jasno kakor zorja,
Kadar zjutraj rano vstaja, —
Mirno vse je lice morja,
Ko odrine brod od kraja.

Kakor kača v protoletju
Spi na miru grozovita
V travi ali v pestrem cvetju, —
Tak spi v morju burja skrita.

In kot ne sluteč, kje gad je,
Cvet neskrbno dete bere,
Tako se ravnaajo ladje
V milo srečo dobre vere.

A morje, — ki hče vse blago
V svoje zagrniti krilo, —
Vzeti tebe, zlato drago,
V plen, je zlo se zarotilo.

Svoji zapove služnici —
Burji, da ves rod svoj zbere,
Zgrabi z njo na morskem lici
Ladje in na dno jih stere.

Burja sluša, s tiha vstane,
Gre v oblake, se razpreže,
K večnim stebrom prikovane
Vetre, strele vse razveže.

Vdari od strani polnočne
Z metom viher na gladino,
Bela jadra, vrvi močne
Trga kakor pajčevino.

Bliski križajo oblake,
Grom kot sodnega je dneva,
V strašna brezna, v grozne rake
Pod brodovi morje zeva.

Ladja padne, klone, škriplje,
Zgrabi val jo, vso razvleče,
Druga tresne, se razsiplje,
Tretjo v brezno morje meče.

Čtrta tone, peta počí,
Šesti, sedmi je vse gorje! —
Kje so ladje? V večni noči,
Samo zlomce meče morje.

A pred zloboj tu na sveti
Čednost se nikdar ne vpeha, —
Burje sile so v razleti,
Zračna že se kaže streha.

V beg vihar gre, morje zbito
Leže v svoje se postel'e,
Le na ustih strahovito
Še stoje mu pene bele.

Kje so ladij gizdni tropi?
Eno zrem le k bregu gnati!
Barka tak v svetá potopi
Vstavi se na Ararati.

Kdo izstopi? — „On je, on je!“
(Krik do neba gre utešen;)
Ki vseh sveta vreden kron je;
„On je rešen, on je rešen!“

O raduj se ga zemljica!
Angel tvoj se spet je vrnil,
Spet gre žar v oči in lica,
Morja gnjev ga ni zagrn timer.

Čemu strah vaš, maloverni?
Če v viharju ladja poka?
Božji sklepi so nezmerni,
Njega varje božja roka.

Če bi sama strele šiba
Ladjo mu razklala, vesla,
Bi delfin ga — rešna riba
Na obrežje varno nesla.

Naj bi vedno ga kreposti
Sveto kolo obkolilo,
V skrajna leta poln radosti
Naj bi vžival zdravje milo!

Naj. — to prosimo sestrice,
Ne obvdovi Mura, Drava,
Sijaj njima njega lice,
Dokler sije njega slava!

Dan slavimo ta, sestrice,
Od doline do doline,
Od dorice do gorice:
Živi ščit nam domovine!

(5)

Tak je pela v blaženosti
In v tihoti je vtihnola,
Sestre jo čujó v radosti,
Spev od dola gre do dola.

Ne zameri, če lotila
Sem se zvezde hval ti zbrati!
Kaplje le mi moč je bila
Iz morja dobrot izplati.

Plašč si slekel, da ne jemlje
Svit oči ji, jo pozdravil,
Dvignil si iz tal jo zemlje,
V čast dežel si jo postavil.

Zbudil v žitje si jo slavno,
Zablestela bela krila
Iz goric so, kjer že davno
Te je s pesmijo slavila.

Spev je moj smel v svet zleteti —
Grlice od bistre Drave,
Ko labud le, slavec peti
Tvoje hvale sme in slave.

Rodu je na solncu mesto,
Tuje sence ga temnile,
V tekmi ščitimo ga zvesto
Zoper sile vse nemile!

(Poklonitev.)

(Dežel, o knez, potrjaš veličine,
Slovenka pride pred prestol svetlosti,
Od žara ji oko v pogledih gine. —

Na teme zvezd ti venec vseh kreposti,
Nadahnen od Boga, veličje sine ...
Še njen je spleten venec ti, a v prosti
Kak halji hče pred blesk, ki te objema? —
Knez Beča, Rima in Jeruzalema!

Med zvezdami je ena najbolj v sviti,
Iz venca zvezda ta je Milostnica,
Vabeča milooka k tebi priti:

In brž Slovenka blaženega lica
Hiti k prestolu, da ga z vencem kiti,
Ki v njem je vsaka kraja nje cvetica:
In kjer so venci sestic, — rožo k roži —
Tja venec na podnožje svoj položi.

PRESTAVE, MANJ JASNI DROBCI.

Povrat otca.

(Mickievič.)

O deca! Pojdite vsi vkup k znamenju!
Tam molite za božji časek!
Kleknoč pred čudežni obraz v češčenju,
Naj moli očenaš vaš glasek!

Domu ni tate! Na večer in rano
Ga čakam v solzah in v bolesi:
Narasle reke, gozd, — vso zlo neznano,
Razbojnikov je rop na cesti.

Poslušaj deca, steče že k znamenju
Na hribček za molitve časek;
Kleknoč pred čudežni obraz v češčenju,
Molitve moli dece glasek.

Moléc poljublja tla: V imé očeta,
Sinú, duhá, — čuj dečje glase:
Pohvaljena trojica božja sveta —
Zdaj in na vekov večne čase!

Še: očenaš, Marija zdrava! Vera,
Deset zapoved, vence rožne, —
Ko vsa izmoljena je čisla mera,
Molé iz knjige še pobožne.

Pojó še k majki sveti litanije, —
Naprej starejši brat in z bratom
Vsak: Mati najsvetejša! — vpije:
Usmili, smili se nad tatom!

V tem, čuj! Ropot po cesti: kola, biče!
Očetov voz, vozeč od sprede;
Poskoči deca in na glas zakliče:
O tata naš! domu že grede!

Ozre se kupec: Deca je, ni dvoma!
Pozdravlja jo, iz voza skoči:
Kako je z Vami? In kako je doma?
Bilo Vam težko je po oči!

Je mama, tetka zdrava? In povejte
Še kaj od babice s Košika!
To záse pravi, in vsa deca, glejte!
Je polna radosti in krika.

Naprej vozite! — hlapcem dá odrede:
Jaz sam grem v mesto peš z otroki. —
Trop roparjev . . tu plane iz zasede,
Zastavi pot jim v hip z obskoki.

Bradé dolgé, obrazi vsi grozeči,
Zgled divji, suknje vse nesnažne,
Za pasom noži, bliskajoči meči,
V rokah gorjače so sovražne.

Zakrikne deca, k očku se zateče
Pod plašč v zaščitje se skrivaje,
Trepet je hlapcev, kupec bled trepeče,
Roke za milost iztezaje:

Vzemite voze, blago vse vzemite!
Naj gole so nam žitja nade!
Sirotic dece vboge ne storite!
In ne vdovice žene mlade!

Ne sluša četa; Voz ta izpreguje,
Ta vzame konje, tretji vzeti
Hiti denar, kriče krepel vzdiguje,
Preteč vse hlapce z mečem streti.

Ta hip — nehajte! dé razbojnik starši!
Pustite mirno vse na cesti!
Pustite deco in očé tovarši!
Nikomur naj ne bo bolesti!

Zahvalja kupec se, razbojnik pravi:
Nič hvale! Vse povem brez kritve:
Sam prvi z batom bi te strl po glavi,
Da dečje ni biló molitve.

Da zdrav si, v milost so te deca djali,
Njim si dolžan življenje, zdravje,
Za to, kar se zgodilo, deco hvali!
Poslušaj, kak je prišlo spravje!

O kupca zdavna slišal sem prihodi;
Prežim: Bogat se plen prikaži!
V skrivišču čakam za znamenjem todi,
Mnog je pajdaš na plena straži.

Pa čujem deco, skrit v vsegostem smrečji,
Molitev molijo do Boga, —
Smeh me je s prva pri molitvi dečji,
Potem pa . . ganjenost in toga.

Domislim sam se svoje lastne strani,
Odpade puška mi — vojaki,
Ah, ženo sam imam, na krilo djani
Enak ji sinek je nejaki.

Ajd v mesto kupec! Jaz grem v šum gustušo;
Vi deca, ajte v božji časek
K znamenju molit, in za mojo dušo
Naj moli očenaš vaš glasek!

DROBCI V DOBESEDNEM PREPISU.

1.

(Prva kitica soneta.)

O mili Bog! Kak so to velke čuda
I grozno grmi kad iz neba strela,
Al z jasnih še nobena ni zletela
Kad strela ne na nebi zima huda.

2.

(Kos tretje kitice soneta.)

Pred meno kak Nioba se vkameni,
Pomorte bratje revnoj u nadlogi meni.

3.

(Prva kitica soneta.)

Sem na Slovenskem, al že tu strahuje
Železni Nemške jarem, ki sve guli
Vučiteljnice vrat, smeje nad žuli
Se Njemci, tak in navuk naplačuje?

4.

(Prva in druga okrnjena kitica soneta.)

Al bratec mi le veš povedat pravo,
Kar teb . . . rekla babica, al mati
Da davno shajal mož po toti trati
Zdihoval vpljenjeno nad Muro Dravo.

— — — — —
Pravičnimi ra(z)klal verige bati,
Alj ko zlomila tvoj meč sila,
Spet mogel v jarem brat, k' tiši kravo :

5.

(Odlomek iz prestave: Ibikovi žrjavi: Schiller.)

K vgonu pevskem in kolesnem,
Kjer na korintskem hrbtu tesnem
Ves grški združi rod radost
Šel Ibik pevic božji gost.

6.

(Odlomek iz prestave:
Jamstvo: Schiller.)

K Dionyzu vkrade se na dvor
Mer, skrivši meč v oblačili,
Okove njemu briči nabili
K(aj) hotel si z mečem, odgovor',
Strašno strahonja vpije (:) skor
Te vbiti in mesto oteti,
To zgrival boš na — križ pripeti.

Glej dež ulije se plohoma gost
Z gor ručijo jarki v poskoki,
Rekam lih vale potoki

— — — — —
— — — — —

7.

(Odlomek prestave iz angleščine.)

Ak' me kaka strast skrunila,
Ne se najšla druga dlan
Srcu djat necelnih ran?
Ka od nje k' me prej grlila.

V Solčavi.

(12. VIII. 1837.)

1.

(ČZN 1910. Murko.)

Tu, mati, bilo tvojih sinov dosti,
A malo zbranih, tebe vrednih gosti.

Jakob Cerovčan
Slovenec iz Slovenije.

2.

Mickiewicz :

Raz gor iz step Kozlova.

(Potnik.)

Tam! . . . Már postavil Bog je s steno morje leda?
Vlil angelom li tron je iz zmrzlih oblakov,
Li so iz ploč orjaki dvignili te zide,
Da zvezd bi karavane né prišlé iz vzhoda?

Na ščitu kakšna luna¹ — ogenj Carigrada! . . .
Mar Bog, — ko noč razpela mračne je koprene, —
Svetovom, veslajočim po morju prirode,
Laterne te razvesil sred nebes je svoda?

¹ luna = mavra.

(Vodnik.)

Tam? . . . Bil sem: zima traja; kljune tam zvirakov
In grla rek sem videl piti iz nje gnezda.
Dih — sneg letel iz ust je, šel sem hod korakov,

Kjer orli stez ne vejo, neha megel jezda,
Šel mimo sem, kjer grom spi v zibki iz oblakov
Do tja, kjer nad glavo mi bila zgolj je zvezda.
To je — Čatirdah!²

(Potnik.)

A — a!

Stanko Vraz, Ilir
iz Velike Ilirije.

² naša Solčava.

DOSLOV.

V zadnji hip.

Pustili so zaklad ležati,
Za njim žaluje rodna mati,
Le radovednost kdo je pasel,
Nobeden poslu ni dorasel.

Časti je pevec pel očinje,
Za rodne se boril svetinje,
Nikdo ga v težah ni tolažil,
Sam sebe kdaj je pevec stražil?
Ne zna si čuvati blaginje.
Kdo ščit je njega blagodat?
V naporih v noč se, v dan je trudil,
Kdor delo zrl, se je začudil;
Kdo trude zanj poslej naj trati? —
Pustili so zaklad ležati.

Svoj del si dedič vsak lakomi,
Kjer mu v koristih niso dvomi,
Vse drugo — komu je na mari,
Če zlata niso vidni čari?
Po kotih se razvleče v domi.
Prisotni niso sestre, brati!
Kdo naj za rod se daljni trudi?
V skrbah so majke skrbne grudi,
Kdo more ji zaklad doznati?
Za njim žaluje rodna mati.

Po kotih najde zapuščino
Razumnik mož — raztresenino,
Zahteva strogo, da se hrani,
Veščak zaklade nje naznani:
Prosvetne — vredne — umetnine.
A kdo bo trude z njimi tvegat,
Ko trud za trdom nov bo rasel?
Mnogkdo je po zaslugah segal,
Pred delom drug za drugom begal,
Le radovednost kdo je pasel.

In mine čas, dospe v stoletje,
Kje umetnin je razodetje?
Tu — tam se z njimi kdo koristi,
Bledijo že zapisi, listi,
In molov že razjed začet je,
Ne čakaj! Časov bo odvzetje,
Saj v zadnji hip se slednjik brini!
Hvaležnosti ni v domovini,
Vsak le je svojo pašo pasel:
Nobeden poslu ni dorasel.

Brez pažnje . . .

Brez pažnje v svet ne smejo pesmi moje: —
Pet let z ljubeznijo srca gojenke,
Slovenke — izgubljenke, skrbi grenke,
Dni mojih večate mi nepokoje!

Nezvanec kdo vas najde, za zavoje
Porabi vas brezumnik — neboglenke,
Morda ste sužnjice mu osvojenke,
Morda ste srda plen in nog pohoje.

Kaj se rešilo jih, in kaj zgubilo,
Ne ve nobena verna zgodovina,
Ravnali z njimi mili so nemilo.

Potrudi s pažnjo vzhodna se krajina:
Kar možno pažnje, to se je zgodilo,
A mnogokje že temna je vsebina.

Rešitelj.

Hej! Še do kdaj naj skriti so zakladi?
Edinec — kdo se v skrajni čas pobrine,
Da rod deležen svoje je svojine?
Že gine vek v zamud, nebrig razgradi!

Enaki stari so, enaki mladi:
Ta zarod — kdaj neresnost stara mine?
Rad vsak le trobi svoje veličine:
Ej! Kje ste časi, skladni bolji nadi?

Široke le besede so jim v rabi,
In sklepi in zaključki ustoglasni,
Trud za izvedbo vedno je v pozabi.

Edinec — kdo — rešitelj v dobi kasni? —
Le tihec tih zaklad na dan izvabi?
Iz roda rod z njim žije v zarji jasni ...

Pojasnenja.

Pomni! Snov prevzeta iz Vrazovega, 1868 Slovenski Matici izročenega rokopisa (jedva več čitljivega — deloma), razun snovi za Čbelico (Murko). — Kar je bilo objavljeno se navaja, drugo je novo gradivo: po prepisu vseuč. prof. dr. Frana Kidriča.

V tem delu Vrazovega rokopisa se nahaja še:

1. Vrazov nemški naslov: Dem Herrn Ivan Vras Hörer der Logik In Gratz Beschwert mit einem Buche im Werte von 2 Gulden C. M. 30 h. Abzugeben in der Bürgerstraße, 23 im ersten Stock beyrn H Franz Schreindorfer 54.
2. Začetek osnutka (prvega) pi-ma Čelakovskemu na njegovo oceno Kranjske Čbelice.
3. Pismo Gaju (*Jaz uboga primaruha sem proti njim le muha*) poroča o čitanju Danice (10. I. 1835) *Nehajte nas za Hrvate imeti*; — Pusti iz misli ime Hrvat; — Nehajmo vse pridavke: Horvat, Kranjc, Gorotan, Štajarec, Dalmatinec i. t. d. — to nas loči; vsak hoče svoj kraj videti na prvenstvu! — predlaga ime: Južnih Slavov po vzgledu: Severni Slavi. 55.
4. Osnutek nemške vloge za oprostitev ukovine na podlagi ubožnega spričevala. 106.
5. (1834.) J(akob) Št(anislav) Vraz, poslušatelj modrozanstva in krasnih umetnosti v Gradci; odlomek iz pisma neznancu, da je sklenil nabrane narodne pesmi sam založiti.
6. Poldruga vrsta nekega pisma: Kar bi leži z osebnimi žilami dokončala, t. j. srpskih nar. lepših pesmic posloveniti, kar sva že zgotovila. 110.
7. Kos pisma Čopu 1835. Midva sva se lani (1834) v Ljubljani z osebno obljubo razšla, da na skorem na vsako pismo odgovoriti. Jaz že več pol leta s hlepnostjo na dar Vašega milostivega pi-

seka čakam, ali zastonj! Vaše pero je preskopo, na me zre ko mačoha na vbogo sirotico. Pa samo jaz sem ta sirotica. Čemu Murko . . ., ki se hvali, da ste mu . . . Al to še bi vse pretrpel. (Glej — skrb za Čbelico!)

8. Deloma nemško pismo (zaročencu) Luji (Ludoviku Vukotinoviču). — S tem je vsebina tega Vrazovega rokopisa izčrpana.

B Iz vzhodnega narečja :

Senja — sanja, den — dan, odmekne — odmakne, blanja — deska — krsta, žvale (Zaum) ustno železje pri uzdi — uzda; šetovati, šetuj — hiteti, pero — pera (peresa), nebo, neba, oča, očé, oči, oče (2=4) očo pri oči, z očem, óko, óka . . ., čislo — molek, prihodi — prihodu, vojaki — vojaku, zelenar — zelen žlar — neka cvetica; gostuša — gosta, divja šuma; pisék — Federkiel; obiniti (obinem) — objeti; ograd — ograjen vrt, ogradar — vrtnar, palabuče, k trudi, nemešnjak — veleposestnik (na Ogrskem).

- C *Jendrica*, Plabuč, Sokol — slov. imena iz okolice graške (Andritz, Plabutsch, Schökel.)

Aristarhi — gramatičarji: Aristarh — gramatičar v dobi prosvete grške — aleksandrinsko — ptolomejske, umrl 145 pred Kr., 72 let let star, največji kritik starega sveta.

Kvintiljani — veščaki govornišтва. Kvintiljan Mark Fabij, učitelj govornišтва (38—96 pred Kr. — za časov Galbe), pisec knjige o govorništvu (Institutio oratoria).

Eros (Erot) — Bog ljubezni, sin Venere in Marta, Milek.

Haritke — Gracije — boginje miline, ljubkosti, lepote (tri gracije).

RAZKAZEK.

Geslo	2
-----------------	---

Prispevki h kranjski čbelici.

(Zbornik Č. Z. N. 1910. Murko.)

Žalostnica	3
Prijateljema na ptujem	5
Ples	6
Ločenec	7
Zadnje slovo (Preprošenoj. Prvo listje 8)	8
Prelja (Pesmičke v narodnem duhu)	10

Preporodnice.

Božanstvenje — iz Slavy dcera (Kres 1883/43)	11
Pevcu (Slavy dcera). Odgovor. (Drechsler: Studija 1909)	12
Zvončki. 1—7 (Drechsler: Studija 1909)	13
Odrodilem 1—4	20
Tam v onem kraji	24
Oh mili Bog	25
Novomašniku	26
Slovenski pisavnik	27
Odlomek	30
Odlomki 1—9	31
Poj	40

Milek in Mila.

Spoved	41
Milek in Mila	42

Na krilih	43
Ti duša	44
Oči	45
Mir mi dajte	46
Sedi na oknu	47
Le solnčna luč	48
Odlomki 1—5	49

Male pesmi, balade in romance.

Duhovnica	53
Ognjena kara	54
Trdosrčnost devic	55
V mladoletju	56
Ob slovesu (Zbornik Č. Z. N. 1910 Strekelj)	57
Zelenar	59
Moj up	60
Srečno	61
Junak Marko (pozneje: Stana in Marko)	62
Mlada Minka	64
Lakomci	68
Osamljenka	70
Rožici	72
Ni prestati	74
Dolina	76
Šlovo	77
Žandor Ipsilant	79

Razgrenčnice.

Mukouk	81
Otrobovez	82
Klopotci	82
Nadriknjištvo	83
Na Parnas	84
Bujno črkoslovje (Drechsler, Studija 1909)	87
Bogastvo jezika (Veda 1912, Kidrič)	88

Skrb za Čbelico 1—3 (Drechsler, Studija 1909)	88
Moje drobte	90

Izreki.

1—5	92
---------------	----

Hvala

(Velikemu vojvodi.)

Hvala (Vraz, Zagreb 1839.)	93
Poklonitev (Zbornik Č. Z. N. 1910. Strekelj)	109

Prestave. Manj jasni drobci.

Povrat otca (Mickievič)	110
Drobci v dobesednem prepisu 1—7	115
V Solčavi 1—2 (Zbornik ČZN 1910 Murko)	118

Doslov.

V zadnji hip	120
Brez pažnje	122
Rešitelj.	123

Popravki.

Stran in stih: 6⁶ ki (ko) — 11⁸ čudo! —
 19¹ grebeni, — 20³ Živé, — 22¹ skaline —
 38₂ se ne da — 46₆ tajne . . . — 51 prvi
 dve kitici v oklepaj (), — 63⁴ že je (ne:
 broj) — 78¹ zmotnja. — 26⁵ Ravnaj — 37⁵ Pa
 Vejica: 12₃ (odpade): časti, — 17₃ mir
 da, 27₂ Joj, joje, — 20₃ roko — 28³ zlino:
 — 32₄ gnati;

94
15-

Domoznanski oddelek

KNJIZNICA IVANA POTRCA PTUJ

VRAZ S.
Stanka /1

58363/1

821.163.6-1

0214817

COBISS •